

Ideálok – szerepek – trendek Nőképek változásai a Kádár-korban

„Nem fojtom az álmaim mosogatólébe!”¹

A nőképek nem önmaguktól kialakuló szuverén fogalmak, hanem az éppen aktuális mikro- és makrokörnyezet által kiváltott, és folyamatosan változó, szerepkonstrukciók. A politikai és társadalmi változásokkal a szerepmegfelelés következtében a követendő nőképek is változnak, s a késői államszocializmusban már a nyugati szépségtrendek is szabadabban megjelenhettek és követhetővé váltak.

Dolgozó nő, feleség, családanya vagy inkább provokatív szépség? Mikor melyik nőkép számít társadalmilag elfogadottnak és követendő példának? Mennyire hat a politikai propaganda vagy éppen a gazdasági érdekek fogyasztásra buzdító manipulációja a társadalmi ízléspreferenciákra? S a társadalom mindenkori konzervatív mentalitású rétege hogyan képes normamintájával korlátozni a modern trendeket követni kívánó egyént?

Kutatásomban ezekre a kérdésekre keresem a választ. Kutatási területem a Kádár-korszak, kutatási forrásként a szakirodalmon kívül női lapokat, magazinokat, országos napilapokat és oral history-interjúkat dolgoztam fel.

Traktoros lányok, munkásnők

Az ötvenes évek nőideáljában a politikai aktualitás meghatározta kettősség volt jellemző. Az Egyesült Államok és szövetségesei - szemben a Szovjetunióval és a keleti tömb országaival - nemcsak a politikában, de nőideálok terén is ellentétes álláspontot képviseltek. Míg az Egyesült Államok megálmodta a fogyasztói kultúrán alapuló „amerikai álom” ultrafeminin nőtípusát, aki az élet minden területén tökéletesen nőies, addig a szovjet blokk megalkotta az erős, a férfival látszólag egyenértékű „dolgozó nő” ideálját. Az 1950-es évek hivatalos nőképe szovjet minta alapján az erős fizikumú dolgozó nő, aki bírja a fizikai munkát, és aki a munka terén is egyenlő a férfival. A

¹ Nők Lapja 1970. 22. évf. 10 sz. 8.

nő feladata nem a tradicionális női szerepek ellátása, hanem a szocializmus építése volt, külsejére nézve pedig inkább a neutralitás volt jellemző, mintsem a nőiesség. A propaganda jelképrendszerét követő emancipált nőtől elvárták, hogy ne érezze szükségét a felesleges és „elvetendő burzsoá kispolgári szokásként”² kikiáltott szépségápolásnak, ne vegyen igénybe professzionális szépségkezeléseket és ne is „kenceficézzé” magát. A hiány is hozzájárult ezek betartásához, az emberek az alapvető fizikai szükségleteket is nehezen tudták biztosítani maguknak és családjuknak. Nem csoda hát, hogy a Rákosi-korszak inséges időszakának puritanizmusába a nők hétköznapi szépségápolási gyakorlataként leginkább a szappanos mosakodás fért bele, amihez akár mosószáppant is használhattak.

1. kép: Vidám fiatal nő, fejkendővel és festetlen arccal, a korabeli puritán elvárásoknak megfelelően 1953-ban. Forrás: Korenchy László/ Fortepan

Magyarországon az 1950-es évek nőideáljáról szóló diskurzusban jelen volt egyrészt egy hivatalos, az állam által propagált szovjet típusú rendszernek megfelelő nőkép és egy nem hivatalos, a társadalom által preferált és konstruált női modell, mely magában ötvözte a korábbi rendszer „burzsoá csökevény” ízlését, és a beszivárgó nyugati trendeket. Korabeli nyomtatott források a hivatalos nőképet idézik, mely mögött a társadalmi közízlésen és nőformáláson túl politikai cél, a szovjet típusú rendszernek

² Valuch 2013: 238.

való megfelelés állt, a magángyűjtemények fényképei azonban egy másfajta nőképről mesélnek, melyek a társadalmi ízléspreferenciáról árulkodnak.

2. kép: Fiatal nő 1953-ban. Forrás: Szent-tamási Mihály/ Fortepan

Az 1950-es évek elejének foglalkoztatáspolitikájára jellemző volt a nők férfi típusú munkára való erőszakos toborzása, és az ennek megfelelő dolgozó kommunista nő imázsának propagálása. A fizikai munkát végző nők hősiességének kiemelésével és társadalmilag elfogadottá tételével próbálták megvalósítani az újfajta szocialista mezőgazdaságot. A „Gyertek lányok traktorra!” felhívás is ennek az erőltetett emancipációnak volt az egyik propagandamódszere.³ A traktoros lányokon kívül egyéb, más férfias munkaterületekre is toborozták a nőket, melyek betöltésével hősiességet, és hivatalosan az emancipációt képviselték. Mentalitástörténetileg azonban, még ha manipulatív módon is, az ötvenes évek egyúttal a hagyományos női szerepek átalakulásának kezdete. A korábban házasság után otthon maradt és főállású feleség/anya feladatokat ellátó nőket bevonták az államilag szervezett munkaerőpiacra, és ezzel párhuzamosan mesterséges módon felértékelődött a dolgozó nő presztízse a

³ A traktoros lányok problémakörével Farkas Gyöngyi foglalkozik részletesen. Lásd: Farkas 2003.

hagyományos női szerepet ellátó háziasszonyként tevékenykedő nők mellett.⁴ A dolgozó nők önképe saját kereset és gazdasági önállóság birtokában pozitív tendenciákat kezdett mutatni, s valószínűleg hozzájárult a „modern nő” megteremtéséhez, aki egzisztenciálisan, és akár a magánéletben is, élvezhette az önállóság adta lehetőségeket. Ez a fajta önállóság azonban az ötvenes években társadalmilag még nem volt elfogadott. Bár a politikai propaganda a nők feladatául elsősorban a hazafiságot és a munkát hirdette, a tradicionális női és férfi szerepek nem alakultak olyan rugalmasan, hogy a munkájának, hivatásának élő nőideál példája a mindennapokban problémamentesen követhető legyen. Társadalmilag ugyanis továbbra is elvárás volt az, hogy egy nő „idejében”, húszéves korában férjhez menjen, gyermeket szüljön és munka mellett háztartást vezessen.

Háziasszonyok és kismamák

1956 bár áttételesen, de a nőképpel kapcsolatos mentalitásban is változást hozott. A Kádár-korszakban hivatalosan megszűnt a mesterségesen kialakított és propagált nőkép, a nők olyanok lehettek, amilyenek szerettek volna lenni, természetesen az államszocializmus diktálta „szocialista jóízlésen” és a hiánygazdaság keretein belül. A Kádár-korszakban jellemző lett a Rákosi- és a Kádár-kor szembeállítása. Ebben az ellentét párban a Rákosi-korszak a „túlkapások” világát, míg a Kádár-kor a követendő nyugodt, lassú gyarapodás periódusát reprezentálta. Az ötvenes évek példaértékű traktoros lányait a Kádár-kor már a női egyenjogúsítás áldozataiként definiálja.⁵ A hatvanas években változást mutatott a hivatalos nőideál képe. Továbbra is meghatározó volt a nők önmegvalósítását ígérő munkára való ösztönzése, de egyúttal nagyobb figyelmet szenteltek a nők családban és háztartásban betöltött szerepének.⁶ Az 1960-as évek közepétől a háziasszonyok „rehabilitációja” volt repertoáron, a „főfoglalkozású” anyáké, akiket addig a társadalom egyszerűen csak „nem dolgozó” nő titulussal látott el, s akiket a több műszakban dolgozó asszonyok irigyeltek.⁷ Az 1967-ben bevezetett gyermekgondozási segéllyel sok fiatal anya válhatott hosszabb időre háziasszonnyá, ezzel is erősítve az alakuló és folyamatosan változó nőképi tendenciákat.

⁴ Schadt 2002: 143.

⁵ Tóth 2010: 70.

⁶ Valuch 2013: 244.

⁷ Burucs 1997: 26-28.

3. kép: Gyesen lévő kisgyermekes anyuka 1969-ben, Budapesten a XI. kerület Bocskai út - Fadrusz utca sarok helyszínén. Forrás: Fortepan

Az ideális nő helyállt a munkahelyén, háztartást vezetett, nevelte a gyermekeket, gondoskodott a férjéről, óvta az otthon nyugalma és tartózkodott a szocialista erkölccsel összeegyeztethetetlen, „léha kalandoktól”. Így vált hasznos tagjává a „szocializmust építő” magyar társadalomnak.⁸ A „léhaság” mint jelző jellemző volt a korszak erkölcsi normáit be nem tartók minősítésére. Azok a nők, akik bár dolgoztak és önerőből fenntartották magukat, de magánéletüket tekintve alkoholizáltak vagy gyakran váltogatták szexuális partnereiket, legfinomabban „léha életvitelű nőként” aposztrofáltak, sőt saját maguk is így jellemezték életvitelüket.⁹

⁸ Valuch 2013: 245.

⁹ Grexa 2014: 241-264.

4. kép: Bár a férfiak által preferált, de társadalmi megítélés szerint elítélendő, a „szocialista erkölcsiségbe” nem beleillő „léha” nő 1967-ben. Forrás: Pálincás Zsolt/ Fortepan

A „pesti nő”

Természetesen nem minden nő akart gyesre menni, és nem minden nő akart gyereket. Azok a vidéki lányok például, akik a fővárosba utaztak szerencsét próbálni, sokkal inkább arról álmodtak, hogy „pesti nők” legyenek, mintsem családanyák. A „pesti nő” fogalom volt, sok vidéki lány álma volt azzá válni. Sokan felutaztak a fővárosba azzal a céllal, hogy modern pesti nővé váljanak, aki „tűsarkúban jár és selyem kosztümben”. Volt, akinek sikerült és olyanok is voltak, akik csalódottan utaztak haza falura: *“Egyszer, amikor hazajött a barátnőm Pestről, összetalálkoztunk a Fő-utcán. Ő tűsarkú cipőben volt, én meg sáros gumicsizmában, csatakosan, kukoricatörésből jöttem éppen. Azt mondja bolond vagyok, hogy itt dolgozom a tsz-ben. Milyen jó dolga van neki Pesten. Hívott, jöjjetek fel én is, lakhatok munkásszálláson, jó dolgom lesz, meg a többi...Nahát eljöttem. Ágybérletben lakom, kétszázötvenért. Vasalni nem szabad, villanyt gyújtani nem szabad, mert fogy az áram.../ Aztán a barátnőmnek sincs annyi ruhája, mint ahogy mondta.../ Meg itt úgyse veszi észre senki, ha új ruhát veszek”*¹⁰

Tóth Eszter Zsófia szerint korabeli sajtódiskurzus alapján a modern pesti nő volt a szocializmus szépségideálja, melynek külső megnyilvánulásait (öltözködés, frizura)

¹⁰ Nők Lapja 1964. 16. évf. 28 sz. 3-4.

a faluról városba felkerülő egyszerű lányok is hamar elsajátították. Városba való felkerülésük után néhány héttel, hónappal már modern frizurát vágattak maguknak és pestiesen öltözködtek.¹¹ Egy 1960-as Spar nevű osztrák lapban megjelent cikk azzal foglalkozik, hogy milyenek a pesti nők. A cikk szerint, mellyel a Nők Lapja is foglalkozott, a pesti nő ételmeiszer helyett inkább púdert, rúzszt, parfümöt és körömlakkot vásárol.¹² A modern pesti nő túsarkúban járt, selyemruhát és nejlon harisnyát hordott, modern napszemüveget viselt, még akkor is, ha ezeket nem volt egyszerű beszerezni. A hatvanas évek divatos pesti nője nem a hivatalos nőképet követte, hanem a mozifilmek nyugati színésznőit. „Gina Lollobrigida és Brigitte Bardott frizurát kértünk a fodrásznőktől. Megpróbáltuk leutánozni őket.” - mesélte egyik interjúalanyom.¹³ De a TV elterjedésével a nyugati filmsztárok mellett a TV-bemondónők vagy a Táncdalfesztivál énekesei is követendő példaként szolgáltak. A nők már kora reggel, 5.30-kor a fodrászatban ültek, hogy munkakezdésre beérjenek és csinosan, ápoltan kezdjenek feladataikba,¹⁴ hiszen kolléganőik is így tettek. A normakövetés meghatározó volt, akár munkahelyen, akár a magánéleti mikrokörnyezet határain belül, gondolok itt például a szomszédasszonyokra, mint a szocializmus jellemzően specifikus szereplőire.

5. kép: Divatos pesti nő a Nemzeti Múzeum lépcsőin 1967-ben.
Forrás: Pálincás Zsolt/ Fortepan

¹¹ Tóth 2008: 53-56.

¹² Nők Lapja 1960. 22. évf. 6. sz. o.n.

¹³ Interjú R. B-vel. 2020. május 10. Interjút készítette Kovácsné Magyarai Hajnalka

¹⁴ <https://ntf.hu/index.php/2020/04/29/reggel-mar-5-30-ra-mar-ott-voltunk-a-fodrasznal-hogy-beerjunk-a-munkahelyre-milyen-volt-a-kadar-korszak-60-as-es-70-es-eveiben-a-fodraszatok-es-kozmetika/> (Letöltve: 2020. június 26.)

„Az emancipált nő”

Az 1970-es években a nemek közötti egyenlőséget nem az azonos munkavállalásban, hanem az igazságos bérezésben és a hagyományos női feladatok figyelembevételében értették, legalábbis a hivatalos diskurzus szerint. *„A nemek közti egyenlőség megteremtésének nem az a módja, hogy a nőkből is legyenek kéményseprők és csillések, traktorosok és mozdonyfűtők; s hogy ebben a nagy igyekezetben az új nőideál már-már a Dolgozó Nő valamiféle absztrahált szimbóluma lett, aki mintha sem feleség, sem anya nem lenne, s aki éjjel, álmában is, csak a termelésről álmodik.”*¹⁵ A valóságban az anyák rehabilitációjának és a gyes népszerűsítésének gazdasági okai voltak, nem volt szükség annyi női munkaerőre.¹⁶

Az 1970-es években egyre nagyobb lett a mentalitásbeli szakadék a generációk, valamint a városi és vidéki populáció között. Az idősebb generációk továbbra is a hagyományos női szerepeket hangsúlyozták, a fiatalabbak pedig a modern kor nőjének ideálját hirdették, mely egy sajátos szocializmus kori „trendi nőképet” teremtett. A női generációk önképének változása elsősorban a városi nőknél és lányoknál jelentkezett. Míg a fiatal városi nők az emancipációt hirdették mondván, hogy *„nem hajlandóak álmaikat mosogatólébe fojtani”*,¹⁷ addig az idősebbek (főleg vidéken) úgy vélték, hogy a társadalom *„beleneveli a fiatalokba a léhaságot”*.¹⁸ A fiatalok megváltozott viselkedési morálja, az intimitás részleteinek apró megnyilvánulása, mint például az utcán való csókolózás az idősebb generáció konzervatív felfogásába nem illett bele. A modern és a hagyományos társadalmi felfogás közötti különbségekről a Nők Lapja olvasói leveleiből informálódhatunk. Az idősebb generációk esetében a nők véleményénél, miszerint *„egy ideális nőnek lakkozott körömmel sem szabad, hogy teher legyen a mosogatás”*¹⁹ a férfiaké sokkal radikálisabb, és teljes mértékben elutasító volt a fiatalok látásmódjával szemben. *„Nekem ne taknyosok mondják meg milyen legyen a nőideál!”*²⁰ - írta a Nők Lapja Nőideálokról szóló cikkére reagálva egy konzervatív nézeteket valló idős férfi, aki szerint a nőknek *„legszentebb kötelességük és hivatásuk, hogy gyermekeiket neveljék és őrizték a családi tűzhely melegét”*.²¹

A modern szemléletmódot, mely szerint egy nőnek nem minden esetben kell feláldozni a karrierjét a családalapítás miatt, természetesen a fiatalok képviselték. Megjelent az új gondolkodású nőtípus, aki nem akart „csak háziasszonnyá, gyereketető géppé válni”, és a családanyaság mellett fontosnak tartotta a csinos megjelenést. *„Az ember imádja a gyerekét, de ez nem ok arra, hogy ne adjon a maga hiúságára. Egy nő*

¹⁵ Népszabadság 1970. 28. évf. 302. sz. 8.

¹⁶ Magyar Hírlap 2016. 49. évf. 158. sz. 13.

¹⁷ Nők Lapja 1970. 22. évf. 10. sz. 8.

¹⁸ Uo. 9.

¹⁹ Nők Lapja 1970. 22. évf. 9 sz. 14.

²⁰ Uo 15.

²¹ Uo.

*otthon legyen anya, de házon kívül maradjon nő. Különben pár év múlva megnézheti magát...*²² Egy hajfestést odahaza 11-13 Ft-ból „kihoztak”, a frizurára pedig saját hajból készített „pepi”-vel²³ segítettek rá, ha kimozdultak otthonról. Ehhez a fajta lázadáshoz hozzájárult a már korábban megemlített hároméves gyés időszakának átvészélése, melyet nagyon sok nő nehezen élt meg. Az anyasággal járó örömök helyett ugyanis a depresszió, a magány, a „gyes-szindróma” lett úrrá rajtuk, és többen úgy érezték, „bediliznek a négy fal között”.²⁴

A már tradicionálissá vált korán házasság/férjhez menés és a kizárólagos hagyományos női szerepek (feleség, anya, ház asszonya) gyakorlása a hetvenes évek végére nem volt többé társadalmi elvárás és követendő norma. Ezen társadalmi változásokkal, mely megadta a nőknek az önállósodás lehetőségét, illetve adott más alternatívát is a férjhezmenetelen kívül, előidézte a házasságkötések gyakoriságának csökkenését és az átlagos házasságkötési kor kitolódását. Ezzel egyenes arányban sokszorosára nőtt a válások száma, ami egy évszázaddal ezelőtt még a nők számára társadalmi kirekesztettséggel párosult.

6. kép: Függetlenséget sugárzó emancipált nő 1977-ben. Forrás: Fortepan

²² Nők Lapja 1970. 22. évf. 24 sz. 22.

²³ Pepi: félparóka, műkonty.

²⁴ Tóth 2008: 58-60.

A hetvenes években nőtt az elvált nők száma, akik valóban az önmegvalósításukért harcoltak és nem voltak hajlandóak a tradicionális mentalitás követelte patriarchális családmódelben asszisztálni.²⁵ Ehhez hozzájárult a szexualitás szabadabb megélésének lehetősége, mely már a nők számára sem volt tabutéma. A növekvő válási tendenciák mellett az újránházasodások száma is emelkedett. Európában a magyarokra volt jellemző leginkább az újránházasodás. A nők második férjet sokkal tudatosabban választottak és működőképesebb második házasságot tudhattak magukénak, az pedig, ha egy nő másodszorra is férjhez ment, teljesen elfogadottá vált. Megjelentek a nyitott házasságok is, de bármennyire is jól hangzott az a kijelentés, hogy „a szexet nem lehet konzervdobozba zárni”,²⁶ ezeket a kapcsolatokat nem nézte jó szemmel a társadalom, és némi aberrációt tulajdonított nekik.

Míg az ötvenes években szenzációnak számított egy nő társskereső hirdetése, a hetvenes években ez már teljesen elfogadottá vált. Egész oldalas társskereső hirdetések válnak tendenciává, és társskeresői szokásokról, ismerkedési lehetőségekről jelennek meg hosszabb-rövidebb írások, riportok. A férfiak hirdetéseire túlnyomórészt házasságban reménykedő nők jelentkeztek, a nőkre azonban inkább szexuális partnert kereső férfiak.²⁷ A férjhez menési pánik jellemzően azokon a főiskolát végzett nőkn uralkodott el, akik elnőiesedett pályát választottak és friss diplomásként vidékre kerültek. Mivel a 23. életév még mindig szimbolikus határvonalként létezett a hajadon és a vénlány női szerepek között, a lányok inkább belementek egy elhamarkodott, rapid házasságba, amit később felbontanak, mert az elvált státusz elfogadottabb volt a vénlányságnál. Tendenciává vált felsőfokú tanulmányokat végzett lányok esetében a képzetlenebb vagy rosszabbul kereső férfival való megelégedés is, csak „ne fussanak ki az időből”.²⁸ Egy-két év után pedig következhetett a válás.

A modern nő

Mire a keleti blokk országai újra felkarolták a tradicionálisabb női szerepeket, addig a fejlett nyugati fogyasztói társadalomban egyre népszerűbb lett a független, emancipált modern nő ideálja, aki megvalósítja önmagát. Nadrágkosztümös üzletasszonyok, divatos kozmopolita nők lettek a nyugati reklámok célpontjai, és ezek a reklámok a magyar nőkhez is eljutottak.²⁹

²⁵ https://www.ksh.hu/sajtoszoba_kozlemenyek_tajekoztatok_2017_02_14 (Letöltve: 2020. május 20.)

²⁶ Nők Lapja 1979. 31. évf. 6. sz. 20-21.

²⁷ Nők Lapja 1974. 26. évf. 48. sz. 9.

²⁸ Nők Lapja 1979. 31. évf. 27. sz. 20-21.

²⁹ Csipes 2006: 170.

A nyolcvanas évekbeli magyar nő naprakész volt a nyugati divat kapcsán és tisztában volt azzal, hogy a nonkonformista viselkedés nem deviancia, csupán a nyugati trendekhez való igazodás, mely előbb-utóbb Magyarországon is elfogadottá válik. „- El kell telnie néhány évnek ahhoz, hogy megszokjuk, a szocialista nőideál nemcsak az eszét, hanem szerencsés esetben a szépségét is felvállalja. Ettől nem lesz kevesebb, csak egészségesen exhibicionista, ízig-vérig nő, és nem kurva.”³⁰ A közbeszédben és a sajtóban elfogadottá válnak a szabadosabb kifejezések és a szexuális tartalmú témák. A saját szépségével tisztában levő, és azt megmutatni akaró független nő a társadalmi normák szerint még nem vált elfogadottá, és sok esetben szexuális tárgyként tekintettek rá.

A nyolcvanas évek nőképe egyre közelebb került az univerzális modern nő ideáljához, melyet a nyugati popénekesnők és színésznők képviseltek. A divatos modern nő aerobikozott, karatézni tanult, jazzbalettozott és arról álmodott, hogy egyszer szépségkirálynő lesz vagy manőken. A kor nyugati szépségideáljaival való naprakészség a botrányos kimenetelű „első szocialista” 1985-ös szépségkirálynő-választáson is reprezentálódott,³¹ mely esemény egyébként idegen volt a kor politikai-társadalmi berendezkedésétől. A győztes lány, Molnár Csilla teljes mértékben a nyolcvanas évek nyugati trendjeinek megfelelő paraméterekkel rendelkező fiatal lány volt, aki a Miss Európa versenyen is az előkelő harmadik helyezést érte el. Kivételes szépség, de nem tipikusan a megszokott magyar szépségideál, inkább a nyugati nőideál megtestesítője, akinél „magyar mércével mérve (mások) talán tényleg szebbek voltak. Szép fenekük, telt keblük volt, és a magyar közízlésnek ezek a szempontjai. De mivel erről a versenyről a győztesnek egy európai szépségversenyen is helyt kellett állnia, csakis Molnár Csilla nyerhetett. Ő egy teljesen kulturált kinézetű, kellemes, harmonikus, abszolút arányos, finoman nőies...”³² A nyugati és keleti szépségideál-trend fogalma többször is feltűnt a korabeli szépségkirálynő-választással kapcsolatos diskurzusokban, és mivel a szépség szubjektív, mai napig is vitatott a korabeli botrányos, tragikus kimenetelű szépségkirálynő-választás tisztasága, vagy inkább „business-jellege”.

A nőképről szóló diskurzusok a nyolcvanas években nem voltak jellemzőek. A nők külső megnyilvánulásai egyre inkább közelítettek a nyugati trendekhez, mely bármennyire is futurisztikus, de képlékeny volt a „Dallas”- sorozat milliomos feleségei és a „Szomszédok” naturalisztikus, örök elégedetlen női szereplői között. A családok esti programja pedig sokszor a nyugati világ fogyasztói rétegének szánt divatkatalógusának átnézése volt.³³ A modern nő világképébe teljesen belefért a nyugati nonkonformizmus szocializmusbeli világkép ötvözete, mely egyre inkább távolabb került a hajdan

³⁰ Egy egyetemista lány véleménye 1985-ből. Ideál-Ideák 1985. 27. évf. 14. sz. 12.

³¹ 1985-ben a Magyar Média szervezésében jött létre a Magyarország szépe verseny, osztrák licensz alapján. Már a névválasztással is problémák merültek fel, hiszen akár a Miss Hungary, akár a Miss Hungaria nevek kizáródtak, ezért maradt a Magyarország szépe név, ahova 16-26 év közötti, legalább 160 cm magas, feddhetetlen múltú, hajadon lányok jelentkezését várták. A több mint 2000 jelentkezőből végül Molnár Csilla Andrea lett a győztes, aki megválasztása után négy hónappal öngyilkos lett.

³² Pataki Ági, egykori modell véleménye az 1985-ös szépségkirálynő-választás eredményéről. Friderikusz 1987: 126.

³³ Valuch 2016: 264.

megálmodott „szocialista jóízlés és erkölcs” fogalmától. A fogyasztás társadalmi divattá válása pedig azt is tükrözte, hogy a szocialista rendszer ideológiája egyre kevésbé befolyásolta a közgondolkodást.³⁴

7. kép: Divatos mini ruhás, körömcipős, feketecharisnyás nők 1988-ból.

Forrás: Urbán Tamás/ Fortepan

Összegzés

Végigtekintve a Kádár-kori szocializmus évtizedekre lebontott nőképein megállapíthatjuk, hogy a politikai, társadalmi és gazdasági változások folyamatosan befolyásolták a női szerepkonstrukciók alakulását. A Rákosi-korszak még hősnek kikiáltott traktoros lányai a Kádár-korban már áldozatokként voltak kezelve, az egykor negatív diszkriminációt szenvedő otthonülő anyák-háziasszonyok pedig rehabilitálva lettek. Természetesen egyik sem azért történt, hogy a nők helyzetét pozitív irányba mozdítsák el, hanem hogy megerősítsék a kádári politikát, illetve kiszolgálják az

³⁴ Valuch 2016: 264.

éppen aktuális gazdasági érdekeket, melynek hol a nők munkába állítása volt az érdeke, hol pedig a félreállítása. A nők ezen erőltetett szerepek elleni lázadását a társadalom idősebb, konzervatív rétege sem vette jónéven egy olyan világban, melyben a „szocialista erkölcsöt” egyfajta tradicionális konzervativizmus jellemezte, s melyben a nőknek egyszerre kellett a dolgozó nő, az anya és a feleség szerepköröket maradéktalanul betöltenie. A nyugati trendek beáramlása adta új perspektívákból pedig annyit valósíthattak meg, amennyivel nem sértették a „szocialista jóízléssel” rendelkező társadalmat, és az államszocializmus eszmerendszerét. A nyolcvanas évek megengedő politikája már képtelen volt kontrollálni ezt a folyamatot, és az egyre erősebb nyugati befolyás egy újabb nőképet predesztinált a divatot ekkor már naprakészen követő magyar modern nőknek.

Hivatkozott források

- Forgách Kinga: Nőképek a szocializmus időszakában. Magyar Hírlap 2016. 49. évf. 158. sz.
- Ideál- Ideák. ELTE lapja. 1985. 27 évf. 14 sz. 12.
- Kertész Magda: Második házasság. Nők Lapja 1979. 2 sz.
- Nem leszek csak háziasszony. Nők Lapja 1970. 22. évf. 24 sz.
- Nőideál. Nők Lapja 1970. 22 évf. 9 sz. 15.
- Nőideál. Nők Lapja. 1970. 22 évf. 10. sz. 8-9.
- Sulyok Katalin: Ezt is azt is elsieljük. Nők Lapja 1979. 31. évf., 27. sz.
- Szabó Magda: Második házasság. Nők Lapja 1979. 31. évf. 6 sz.
- Szebelkó Erzsébet: Vidéki lányok Pesten. Nők Lapja 1964.16. évf., 28 sz.
- Szemes Piroska: Egy lány a helyét keresi. Nők Lapja 1974. 26. évf., 48 sz.
- Terényi Éva: Nőkérdésről reálisan. Népszabadság 1970. 28. évf. 302 sz.
- Tordas András: Milyenek a magyar nők? Nők Lapja 1960. 22. évf. 6. sz.
- Interjú R.B.-vel. Interjú készítette Kovácsné Magyarai Hajnalka 2020. május 10. Budapest. Interjú a szerző tulajdonában.

Hivatkozott szakirodalom

- Burucs Kornélia 1997: A nőkről. História 1. sz. 26-28.
- Csipes Antal 2006: Divattükör. Budapest. 170-174.
<https://doi.org/10.1002/scin.5591701117>
- Farkas Gyöngyi 2003: „Gyertek lányok traktorra!”. Női traktorosok a gépállomáson és a propagandában. Korall. 13. 65-87.
- Friderikusz Sándor 1987: Isten óvd a királynőt! Budapest.
- Grexa Izabella 2014: Vidéki kislány Pesten. Budapest. 2014. 2 sz. 241-264.
- Schadt Mária 2002: „Feltörekvő dolgozó nő”. Nők az ötvenes években. Pécs.
- Tóth Eszter Zsófia: Juli-Dzsuli-Júlia. Korunk. 2008. 19. évf. 12. sz. 53-60.
- Tóth Eszter Zsófia 2010: Kádár leányai. Budapest.
- Valuch Tibor 2013: Magyar hétköznapiak. Fejezetek a mindennapi élet történetéből Magyarországon a második világháborútól az ezredfordulóig. Budapest.
- Valuch Tibor 2016: Divat, öltözködés, fogyasztás, társadalmi magatartás Magyarországon a 20. század második felében. In: F. Dózsa Katalin - Szatmári Judit Anna - Vég Eszter Virág (szerk.) 2016: Divat, egyén, társadalom. Budapest. 247-265.

Internetes források

- https://www.ksh.hu/sajtoszoba_kozlmenyek_tajekoztatok_2017_02_14 (Letöltve: 2020. augusztus 2.)
- <https://ntf.hu/index.php/2020/04/29/reggel-mar-5-30-ra-mar-ott-voltunk-a-fodrasznal-hogy-beerjunk-a-munkahelyre-milyen-volt-a-kadar-korszak-60-as-es-70-es-eveiben-a-fodraszatok-es-kozmetika/> (Letöltve: 2020. szeptember 2.)